

ПОКАЗНИКИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ КОН'ЮНКТУРИ ТОВАРНОГО РИНКУ

Існуюча практика дослідження кон'юнктури товарного ринку в переважній більшості рекомендує для її оцінки використовувати в основному маркропоказники, зокрема, показники попиту і пропозиції продукції при певному рівні цін на неї. На наш погляд, такий підхід хоча і є досить розповсюдженим, але не дає в повній мірі достовірної оцінки про поточний стан ринкової кон'юнктури.

Пропонуються методичні положення проведення експрес-моніторингу стану кон'юнктури товарного ринку, яку більшою чи меншою мірою характеризують безліч різного роду показників, які, на нашу думку, можуть бути розділені на певні однорідні групи. Як нам представляється, для потреб моніторингу кон'юнктури товарного ринку слід виділити дві основні групи показників, які є такими, що в основному визначають оцінку рівня і стану кон'юнктури товарного ринку:

1. Макропоказники кон'юнктури товарного ринку конкретного промислового підприємства в даний період часу.

2. Мікропоказники стану кон'юнктури продукції промислового підприємства в даний період часу.

Існуюча база наукових досліджень рекомендує в обох вказаних нами вище групах велику кількість показників і індикаторів, стан яких при оцінці ринкової кон'юнктури в деяких випадках або взагалі не представляється можливим або це врахування несе в собі значну неточність, що може призвести до помилкових висновків. Виходячи з цих посилок, нами відібрані з кожної з вказаних вище двох груп лише по два показники, які, як нам представляється, дозволяють у підсумку зробити об'єктивні висновки та рекомендації для вирішення основної задачі, достовірність яких є в достатній мірі високою.

З показників групи «№1» нами виділені показники загального обсягу попиту і загального об'єму пропозиції виробів на даному ринку або його сегменті та їх взаємозв'язок на кожному етапі даного періоду часу. З показників групи «№2» - ціна реалізації продукції та інтегральний показник якості цих виробів.

В той же час, як нам представляється, використання в моніторингу ринкової кон'юнктури лише показників з групи «№1» є необхідною, але не достатньою умовою здобуття об'єктивної і достовірної інформації про існуючу ситуацію на ринку продукції даного підприємства. В зв'язку з цим, нами пропонується додатково до використання моніторингова функція Φ_1 , що відображає внутрішні кон'юнктурні фактори ринку. Проведений нами аналіз показав, що найбільшою мірою опису динаміки вказаних показників і варіантам їх взаємодії відповідає функція арктангенса. Аналітичний вигляд функції Φ_1 буде наступний:

$$\Phi_1 = \frac{4}{\pi} \arctg \left(\frac{I_p - I_u}{\sqrt{I_p^2 + I_u^2}} \right)$$

де I_u – індекс цін на товари, вироблені даним підприємством, по відношенню до середнього рівня цін на ринку цих товарів, кон'юнктура якого досліджується; I_p – індекс якості товарів, вироблені даним підприємством, по відношенню до середнього рівня якості цієї продукції на ринку.

Найбільш важливим елементом моніторингової функції є вимір індексів ціни I_u та якості I_p в однакових системах та в відповідних оцінках. Наприклад, значення індексу якості $I_p = 1,0$ – це рівень якості продукції, який перевищує кращі світові аналоги; відповідно до цього значення $I_u = 1,0$ – це ціна одиниці продукції, якість якої перевищує кращі світові аналоги. Шкала пропонованих нами відповідних оцінок (об'єктивних за своїм характером) індексів ціни та якості наведена нами в табл. 1, яка побудована з використанням рубіжних значень шкали Харрінгтона (на прикладі асинхронних електродвигунів).

Функція Φ_1 призначена давати об'єктивну і достовірну оцінку стану кон'юнктури ринку асинхронних двигунів на ринку і описувати особливі кон'юнктурні ситуації на ньому.

Вибір функції арктангенса, на наш погляд, також зумовлений точнішим і об'єктивнішим аналізом ситуації, коли індекс цін прагне до значення індексу якості, а в цілому функція Φ_1 прагне до нуля.

Таблиця 1 – Економічна інтерпретація значень індексів ціни та якості

Значен	Економічна характеристика індексу
--------	-----------------------------------

ня індексу	<i>Iя</i>	<i>Iц</i>
1,0	Рівень якості двигунів, який перевищує кращі світові аналоги	Ціна двигуна, якість якого перевищує кращі світові аналоги
0,8..1,0	Рівень якості двигуна, який відповідає кращим світовим аналогам	Ціна двигуна, якість якого відповідає кращим світовим аналогам
0,63...0,8	Добра якість, рівень якої вищий від середньосвітового рівня	Ціна двигуна, якість якого вища від середньосвітового рівня
0,63	Середня якість виробів-аналогів, які представлені в цей час на світовому ринку	Ціна двигуна, якість якого відповідає середньосвітовому рівню
0,37...0,63	Задовільна якість виробів, яка перевищує мінімально допустимий рівень, але потребує покращення	Ціна двигуна, якість якого перевищує мінімально допустимий рівень
0,37	Мінімально допустимий рівень якості двигуна (відповідає граничному рівню рентабельності виробів)	Ціна двигуна, якість якого відповідає мінімально допустимому рівню
0,37...0,2	Незадовільна якість двигуна, яка не відповідає поставленій меті (збиткове виробництво)	Ціна двигуна, якість якого не відповідає поставленій меті (незадовільна якість)
0,20...0,00	Абсолютно неприйнятна якість двигуна	Ціна двигуна, якість якого абсолютно неприйнятна

Також вибору запропонованого вигляду аналітичної функції арктангенса сприяє і той факт, що вона більшою мірою піддається нормування в інтервалі значень $[-1; +1]$. Проведений нами аналіз області значень функції Φ_I дозволяє виділити і обґрунтувати ряд характерних ситуацій у ринковій діяльності електротехнічних підприємств, які в значній мірі впливають на процеси формування та оцінки ринкової кон'юнктури.